בקדושה ומכירה והנך נפישין ◦ פשוט מפשוט עדיף ליה: ראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים: מנא הני מילי אמר רב חסדא אתיא גיזה גיזה כתיב הכא א) ראשית גז צאנך תתן לו וכתיב התם ב) ומגז כבשי יתחמם מה להלן כבשים אף כאן כבשים ונילף גיזה גיזה מבכור א) דתניא ג) לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך אין לי אלא שור בעבודה וצאן בגיזה מנין ליתן האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל לא תעבוד ולא תגוז אמר קרא א) תתן לו ולא לשקו ◦ אלא מעתה נוצה של עזים ליחייב בעינן גיזה וליכא מאן שמעת ליה האי סברא ר' יוסי הא מודי ר' יוסי במידי דאורחיה אלא ב) א כדאמר ר' יהושע בן לוי ד) לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות ג) הכא נמי דבר הראוי לשירות אלא גיזה גיזה למאי אתא לכדתנא דבי ר' ישמעאל ד) ב כבשים שצמרן קשה פטורים מראשית הגז שנאמר ומגז כבשי יתחמם תני חדא גוזז את העזים ושוטף את הרחלים פטור ותניא אידך ה) הגוזז את העזים פטור ו) ושוטף את הרחלים חייב לא קשיא הא רבנן והא ר' יוסי ז) דתניא ה) לקט קצירך ◦ ג ולא לקט קיטוף ר' יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר ר' יוסי היינו ת"ק כולה ר' יוסי היא והכי קתני שר' יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי מודה ר' יוסי במידי דאורחיה דתניא ר' יוסי אומר ח) קציר אין לי אלא קציר א] עוקר מנין ת"ל ה) לקצור תולש מנין ת"ל ו) בקוצרך אמר ליה רבינא לרב אשי אף אנן נמי תנינא ט) מלבנות בצלים שבין הירק ר' יוסי אומר פאה מכל אחד ואחד ב] וחכמים אומרים ד מאחת על הכל: וכמה הוא מרובה: בשלמא לב"ש תרתי נמי איקרו צאן אלא לב"ה מ"ט אמר רב כהנא אמר קרא ז) עשויות שעושות ב' מצות ראשית הגז ומתנות אימא בכורה ומתנות ג] בכורה חדא מי לא מיחייבא ולטעמיך מתנות חדא מי לא מיחייבא אלא אמר רב אשי עשויות שמעשות את בעליהן ואומרות לו קום עשה מצוה תניא דבי ד] רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו ארבע שנאמר ח) וארבע צאן תחת השה תניא אמר רבי אלמלא ה] דבריהן דברי תורה ודברי בריבי קבלה אנן דברי בריבי שומעין וכל שכן שדבריהם דברי קבלה ודברי בריבי דברי תורה ט) והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת

אמר

בקדושה. בכור אינו צריך להקדיש דקדושתו מרחם וגז נמי אין צריך להקדיש דאין קדושה חלה עליו אבל מעשר מקדישו בשבט לישנא אחרינא אמרי לה בקדושה בכור וגז נכסי כהן לקדש בו את האשה כדתניא בגמרא דארבעה אבות (ב"ק דף יג.) בכור מוכרין אותו תם ו] ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו את האשה אבל מעשר אינו נכסי בעלים לקדש בו את האשה דהא כתיב ביה י) לא ימכר ולא יגאל ולאו מלתא היא דאפ"ה ממון בעלים הוא ומקדשין בו דתנן (קדושין דף נב:) המקדש בחלקו בין בקדשים קלים כו' ואמרי' כ) טעמא דלאחר שחיטה לאו דידיה הוא דמשלחן גבוה קא זכו אבל מחיים דידיה הוא: ומכירה. בכור יכול כהן למוכרו וכן גז אבל מעשר אינו נמכר דתנן במסכת בכורות (דף לב.) (בבכור) [במעשר ז]] נאמר י) לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט אלא אם כן הוי של יתומין: והנך נפישין. הנך דבכור נפישין ולילף מיניה: ונילף גיזה מבכור. דאפילו בשור אקרי גיזה ונימא מה גיזה דהתם אפילו דשור הכא נמי אפילו דשור: לו למלבוש ח] ולא לשקו. וגיזת שור אין ראויה אלא לשק: להכי קרי לה נוצה שאין דרך לגוזזן אלא לתולשן כנוצה של עוף: ליחייב. דהא ראויה לאדם לבגדים נאים: בעינן גיזה. והא תלישה הוא: מאן שמעת ליה הך סברא. דדריש לישנא דקרא דכתיב גז: רבי יוסי. דאמר לקמן לקט קצירך ולא לקט קיטוף: הא. אמרינן לקמן: מודה ר' יוסי במידי דאורחיה. וכיון דאורחא דעזים בתלישה כגיזה דמו: אלא. גז דאינו אלא ברחלים: כדר' יהושע בן לוי. לקמן בפרקין ל) דכתיב גז וגו' וסמיך ליה כי בו בחר וגו': לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות. לתכלת דבגדי שרד ט] והתם למר בעינן ואין למר אלא של רחלים: שצמרן קשה. כגון שהיו י] משונים משאר כבשים: יתחמם. לא מיקרי גז אלא בר חימום: הגוזז את העזים פטור. כדאמרינן אין גז אלא של רחלים דבר הראוי לשירות: שוטף. במים בנהר ליפותן והצמר נתלש מהם: פטור. דלאו גז הוא: והא. דקתני שוטף פטור רבי יוסי הוא דדייק לישנא דקרא: ולא לקט קיטוף. הקוטף בידיו שבלי קמתו אין הנושר לקט דלישנא דקרא דייק ופליגי רבנן עליה: במידי דאורחיה. כגון בצלים ושומים דקיטוף שלהן זהו קצירן: קציר. קציר אצלכם: עוקר. עם השרשים כגון עדשים: תולש. ביד ולא עם השרשים כגון פולין: רבי יוסי לא גרסינן בהא מתניתא ומיהו על כרחך הני קראי דריש להו ר' יוסי מדאמר אין לי אלא קציר דאיהו דדייק לישנא דקרא ומוקי להו במידי דאורחיה: אף אנן נמי תנינא. בהדיא דמודה רבי יוסי במידי דאורחיה: מלבנות. שורות שבין ירק לירק: פאה מכל אחת ואחת. מן המלבנות שהירק שבין מלבן למלבן הפסק לפאה דידה דירק אינו בכלל פאה חוץ מן השומים והבצלים כדתנן (פאה פ"א מ"ד) כל שהוא אוכל ונשמר ומכניסו לקיום ואמרינן במקום שנהגו (פסחים דף נו:) מכניסו לקיום פרט לירק ומיהו שומין ובצלים מכניסן לקיום קתני מיהא לרבי יוסי דבצלים חייבין בפאה ואע"ג דאינו קוצרן במגל אלמא מודי הוא במידי דאורחיה: בשלמא לב"ש. אשכחן תרתי דאיקרו נמי צאן דכתיב אין אתה יכול להוציאן מכלל חיוב: חמש צאן עשויות. לישנא יתירא קדרשי מאי עשויות שעושות שתי מצות ראשית הגז ומתנות דלכל כמה דלא הוו חמש לא הוו נהגי בהו אלא חדא מתנות לחודייהו: אטו בכורה חדא מי לא מחייבא. על כרחך כי תלא רחמנא בחמש ראשית הגז הוא דתלא: ולטעמיך מתנות נמי חדא מי לא מחייבא. אישתכח דבתרתי ובחדא נמי איכא שתי מצות בכורה ומתנות וליכא למימר דהאי עשויות הכי מדריש והא ליכא למימר עשויות כ] שלש מצות דהיכי משמע מיעוט עשויות שתים הוו: אלא אמר רב אשי. הכי דריש: עשויות שמעשות את בעליהן. למצוה חדשה שלא היה מצוה ל] עליו בפחות מכן והיינו על כרחך ראשית הגז דכתיב בה צאן דמשמע מרובה דאילו בכורה דכתיב (במדבר יח) בכור שור אפילו חד וכן מתנות אם שור אם שה (דברים יח): תניא א"ר מ] גרסינן: דברי בריבי. שהיה גדול בדורו דקיימא לן מ) רבי יוסי נמוקו עמו: אנן דברי בריבי שומעין. קס"ד מפני שהוא מכריע ביניהם לא חמש כבית הלל ולא שתים כב"ש: תורת משה קרויה תורה לפי שנתנה לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקדש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה נ): והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת. כשזה אומר כך וזה אומר כך וזה אומר דעת שלישית אפילו אמצעית היא ביניהם אין זה הכרע כגון (פסחים דף כ:) חבית של תרומה שנתגלתה ב"ש אומר נ] תשפך הכל ס] וב"ה אומרים תעשה זילוף א"ר ישמעאל בר' יוסי אני אכריע בשדה תשפך הכל בבית תעשה זילוף אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת והיכי הויא הכרעה כגון ההיא דקולי מטלניות דמה מדליקין (שבת דף כט.) ר' אליעזר אומר בין שלא מן המוכן טמא ר' יהושע אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור וא"ר יוחנן עלה כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע כו' אלמא כה"ג קרי הכרעה היכא דגלו (א) מאי דעתייהו דשייך לפלוגי בין מוכן לשאינו מוכן אפ"ה לא פלגינן ע] ואתא ר"ע ונתן חילוק בדבר הוי הכרעה שהכריע במוכן כר' אליעזר ונמצאו שנים מטמאים במוכן ור' יהושע יחיד מטהר ובשאינו מוכן כר' יהושע והוו שנים מטהרים בשאינו מוכן אבל גבי חבית דלא גלו דעתייהו ב"ש וב"ה דנהוי שייך חילוק בין בית לשדה שלא אמרו כך ב"ש אומר בין בבית בין בשדה תשפך הכל וב"ה אומר בין בבית בין בשדה תעשה זילוף ובא שלישי וחלק בין שדה לבית התם אין זה הכרע לדבריהם אלא דעת שלישית דהכרע לשון כף מאזנים הוי בשנים פ] חולקין ובא שלישי ומכריע המשקל כאחד מהן או בכל הדבר או בחציו כזה ובחציו כזה:

א"ר

מה"מ. פירוש דראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים ולא בעזים דעזים נמי אקרו צאן דכתיב (בראשית כז) לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים:

אתיא גיזה גיזה. אע"ג דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן ס) גילוי מילתא בעלמא הוא דגז דכבשים הוא ואין זה דבר חדש וקצת משמע דגזרה שוה היא מדפריך בסמוך אלא גיזה גיזה למאי אתא מ"מ אינו דבר חדש:

ונילף גיזה גיזה מבכור. וא"ת והיכי מצינן למילף מבכור דאפילו שור הא צאן כתיב ע) וי"ל דהוה אמינא דצאן לאו דוקא כי היכי דלא תגוז בכור צאנך לאו דוקא:

עוקר מנין ת"ל לקצור תולש מנין תלמוד לומר בקוצרך. ואיצטריך תרי קראי משום דעוקר הוא קצת אורחיה טפי מתולש:

עד

עין משפט
נר מצוה

לב א מיי' פ"י מהל' בכורים הל' ז סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף ג:
לג ב מיי' שם טוש"ע שם:
לד ג מיי' פ"ד מהל' מתנות עניים הל"ג:
לה ד מיי' פ"ג שם הלכה ג:

◆

תורה אור השלם

א) רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לוֹ: [דברים יח, ד]

ב) אִם לֹא בֵרְכוּנִי חֲלָצָו וּמִגֵּז כְּבָשַׂי יִתְחַמָּם: [איוב לא, כ]

ג) כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ: [דברים טו, יט]

ד) כִּי בוֹ בָּחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׁבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשָׁרֵת בְּשֵׁם יְיָ הוּא וּבָנָיו כָּל הַיָּמִים: [דברים יח, ה]

ה) וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט: [ויקרא יט, ט]

ו) וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: [ויקרא כג, כב]

ז) וַתְּמַהֵר אֲבִיגַיִל וַתִּקַּח מָאתַיִם לֶחֶם וּשְׁנַיִם נִבְלֵי יַיִן וְחָמֵשׁ צֹאן עֲשׂוּיֹת וְחָמֵשׁ סְאִים קָלִי וּמֵאָה צִמֻּקִים וּמָאתַיִם דְּבֵלִים וַתָּשֶׂם עַל הַחֲמֹרִים: [שמואל א' כה, יח]

ח) כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וּטְבָחוֹ אוֹ מְכָרוֹ חֲמִשָּׁה בָקָר יְשַׁלֵּם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׂה: [שמות כא, לז]

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [בכורות דף כה.], ב) [לקמן קלח.], ג) נ"ב עי' תוס' בכורות דף יז. (שיטמ"ק), ד) [בכורות יז.], ה) [תוספתא פרק י'], ו) נ"ב עי' תוס' בכורות דף כד: (שיטמ"ק), ז) תוספתא פ"ב דפאה ע"ש, ח) [נדה נ.] פאה פ"ג מ"ד, ט) [פסחים כה. נזיר נג. ב"ק קטז.], י) ויקרא כז כח, כ) קדושין נב:, ל) קלח., מ) [עירובין יד:], נ) [וע"ע רש"י תענית טו. ד"ה וקבלה], ס) [חגיגה י: ב"ק ב:], ע) דברים יח ד.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והאמר מר וכו' דגלו דעתייהו כצ"ל ותיבת מאי נמחק צ]:

◆

גליון הש"ס

[מכתי' גמרא פשוט מפשוט עדיף ליה. ע' נדה דף מ ע"א [בתוס'] ד"ה הנך נפישין וכו']: שם אלא מעתה נוצה כו'. עי' שבת דף כז ע"א תוס' ד"ה ונוצה: שם ולא לקט קיטוף. עי' בכורות דף כה ע"א תוס' ד"ה ואר"ל:

◆

ליקוטי רש"י

מנין ליתן האמור וכו'. אף החלוף למדו רבותינו שאסור אלא שדבר הכתוב בהווה [דברים טו, יט]. לא תעבוד ולא תגוז. וי"ו מוסף על ענין ראשון וילמדו שניהם זה מזה [בכורות כה.]. לעמוד לשרת. בתר ראשית הגז כתיב כי בו בחר ה' מכל שבטיך לעמוד לשרת [לקמן קלח.]. ומגז כבשי יתחמם. אלמא בת חימום קרי גז דלא בת חימום לא קרי גז [בכורות יז.]. בצלים. מכניסן לקיום לפיכך חייבים בפאה [נדה נ.]. שבין הירק. כגון לפת וקפלוטות [שבת סח.]. מכל אחד ואחד. דירק הזרוע בין שורה לשורה מפסיק להו [נדה שם]. קבלה. נביאים וכתובים [ב"ק ב:]. אין הכרעה שלישית מכרעת. כל הכרעה שהיא במקצת כדברי זה ומקצת כדברי זה אינה הכרעה עד שתהא כולה [כאחד] מהן דהכרעה לשון שיקול שוקל דברי שנים יותר מאחד [נזיר נג.]. לשון מכריע מכביד מטה כף מאזנים ומכריע את שכנגדו [שבת מ.].

אוצר החכמה

◆

הגהות וציונים

א] קוצר (כת"י): ב] אחת ואחת (כת"י): ג] יש להוסיף אטו בכורה (כת"י וכ"ה ברש"י): ד] "דבי" ליתא בכת"י ובדפו"ר וכן הגיה היעב"ץ: ה] [צ"ל אלמלי עי' תוס' (גליון) וכ"ה בכת"י: ו] יש להוסיף חי (כת"י וכ"ה בגמ' ב"ק יג ע"א): ז] ר"מ (גליון) ובכת"י ובדפו"ר נוסף בבכור נאמר לא תפדה ובמעשר נאמר: ח] הס"ד (מהרש"ל), ותיבת "למלבוש" היא מפי' רש"י ולא מהגמרא): ט] [עי' תוי"ט ד"ה אלא ברחלות] (גליון). מלת "שרד" נמחק ונ"ב שרת ועי' בתוי"ט ובמ"ל פ"י מהלכות כלי מקדש דין ד' ודו"ק (הגהות מהר"ב רנשבורג וכ"ה בכת"י "שרת"): י] שהן (כת"י): כ] בכת"י נוסף שעושות: ל] בכת"י שלא היתה הובה עליו: מ] אמר רבי כת"י: נ] בדפו"י ב"ש אומ' וצ"ל אומרים (וכן להלן בכל הפעמים): ס] [צ"ל הבל מלשון חבילה (כלומר תשפך יחד) כך פרש"י שם בפסחים] (גליון) אמנם בב"ק קטז ע"א גרס רש"י כלפנינו ומפ' שם תשפך "הכל" כולה ביחד, ובדפו"י הגי' הבל וכן גי' הערוך בפסחים ומפ' לאלתר והגיה המהרש"ל כלפנינו: ע] ואפ"ה לא פלגי (דפו"י): פ] כששנים (כת"י): צ] אולם בכת"י הגי' דגלו קמאי דעתייהו וכצ"ל:

אמר ר' יוחנן א) מפי שמועה אמרה מפי חגי זכריה ומלאכי: ר' דוסא בן הרכינס אומר וכו': ב) וכמה כל שהן אמר רב מנה ופרס [א] ובלבד שיהו מחומשות ושמואל אמר [ב] ששים ונותן סלע אחת לכהן רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן שש לכהן חמשה ואחד א] לו עולא אמר ר' אלעזר כל שהן שנינו תנן וכמה נותן לו משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל בשלמא לרב ורבי יוחנן ניחא אלא לשמואל ור' אלעזר קשיא וליטעמיך ולרב מי ניחא והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו ראשית הגז בששים הא איתמר עלה דההיא רב ושמואל דאמרי תרווייהו בישראל שיש לו גיזין הרבה עסקינן ומבקש ליתנן לכהן ואמרי' ב] ליה כל חד וחד לא תבצר ליה מחמשת סלעים גופא רב ושמואל דאמרי תרווייהו ראשית הגז בששים תרומה בששים פאה בששים תרומה בששים והא אנן תנן ג) תרומה [ג] עין יפה אחד מארבעים דאורייתא בששים דרבנן בארבעים דאורייתא בששים ד) והאמר שמואל [ד] חטה אחת פוטרת את הכרי דאורייתא כדשמואל דרבנן בדאורייתא אחת מארבעים [ה] דרבנן בדרבנן בששים [ו] פאה בששים ה) והתנן אלו דברים שאין להן שיעור [ז] הפאה [ח] והבכורים [ט] והראיון הכי דאורייתא אין לה שיעור דרבנן בששים מאי קמ"ל תנינא ו) אין פוחתין לפאה מששים אע"פ שאמרו הפאה אין לה שיעור התם בארץ הכא ג] בחו"ל כי סליק איסי בר היני אשכחיה (א) לר' יוחנן דקא מתני ליה לבריה רחלים אמר ליה אתנייה רחלות א"ל כדכתיב א) רחלים מאתים ° אמר ליה ז) לשון תורה לעצמה לשון חכמים לעצמן אמר ליה מאן ריש סדרא בבבל ° אמר ליה אבא אריכא אמר ליה אבא אריכא קרית ליה דכירנא כד הוה יתיבנא אחר י"ז שורן אחוריה דרב קמיה דרבי ° ונפקי זיקוקין דנור מפומיה דרב לפומיה דרבי ומפומיה דרבי לפומיה דרב ולית אנא ידע מה הן אמרין ואת אבא אריכא קרית ליה אמר ליה איהו ראשית הגז בכמה אמר ליה (ב) ר' יוחנן בששים והאנן בכל שהן תנן אמר ליה ח) אם כן מה בין לי ולך כי אתא רב דימי אמר ראשית הגז רב אמר בששים ור' יוחנן משום ר' ינאי אמר בשש אמר ליה אביי לרב דימי ט) אנחת לן חדא ואקשת לן חדא בשלמא דר' יוחנן אדר' יוחנן לא קשיא הא דידיה הא דרביה אלא דרב אדרב קשיא דהא אמר רב מנה ופרס דרב אדרב נמי לא קשיא מאי מנה דקאמר בן ארבעים סלעים דהוה ליה בששים

א"ר יוחנן מפי השמועה אמרה. ר' יוסי הלכך הלכתא כוותיה: מנה ופרס. החמשה כולן: שיהו מחומשות. לכל אחת מהן שבעה סלעים ותלי דהוו להו כולהו מנה ופרס שהמנה מאה זוז עשרים וחמשה סלעים הרי ל"ז סלעים ותלי: ששים. סלעים: ונותן סלע מהם לכהן. ולקמיה פריך ליה ממתניתין: רבי יוחנן אומר שש. סלעים הוי כל שהן ויתן מהם חמש סלעים כדתנן במתני' י): ואחד לו. ואפילו הן גוזזות אלף סלעים סגי ליה נמי בחמשה סלעים לכהן: כל שהן תנן. ואפילו אין גוזזות כולן אלא סלע אחד: בשלמא לרב ורבי יוחנן ניחא. דרב לא איירי בנתינת כהן כלל ואיכא למימר דהוא נמי סבירא ליה דנותן מהנך ל"ז סלעים לכהן ה' סלעים: אלא לשמואל. דאמר נותן סלע לכהן הא אנן חמש תנן ולעולא ד] נמי דאמר כל שהוא קשיא דמהיכא יתן לכהן ה' סלעים: ולרב מי ניחא והאמר ראשית הגז בס'. וכיון דאמר שבעה ושלשים סלעים ותלי חייבין בראשית הגז אם מחמש רחלות באו לא מהם חלק ס' מטי לשלשים סלעים חצי סלע ולשבעה סלעים ותלי דבר מועט וא"כ מוקמינן לה כדלקמן במנה בן מ' סלעים אכתי סלע הוא דהוי ואנן ה' סלעים לכהן תנן: הא אתמר עלה. כלומר ולעולם ראשית הגז בששים בין רב למעט ומתניתין דקתני חמש סלעים לאו ארישא קאי אלא מילתא באנפי נפשה היא: בישראל שיש לו גיזין הרבה. דחלק ששים שבהם יש בו כדי לחלק לכהנים הרבה ומבקש ליתנם לכהנים הרבה דאמרי' ליה כל חד וחד כהן לא תבצר ליה מחמשה סלעים דהואיל ויש לו ליתן בעינן ה] נתינה ראויה לכל כהן כדלקמן כ) והיכא דגוזזות מעט נמי סגי ליה בששים. יש לשנות אחרים ואין בהם ממש: והא תניא ו] עין יפה אחד מארבעים. והיכי ז] רב ושמואל אעין רעה נקטי שיעורייהו: ומשני דאורייתא בששים. מדאורייתא סגי ליה בששים והיינו דקתני עין רעה אחד מששים רב ושמואל שיעורא דאורייתא אתו לאשמועינן וביחזקאל (מה יג) רמיזא וששיתם ס] האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר השעורים חומר ל' סאין איפה שלש סאין שתות שלה חצי סאה כשתוליא חצי סאה תרומה משלשים הרי אחד מששים: דרבנן מארבעים. ואתו רבנן ותקון דניהיב עין יפה בארבעים ובינונית בחמשים: פוטרת את הכרי. ראשית ט] דגנך ל) ולא יהיב ביה קרא שיעור: דאורייתא כדשמואל. מדאורייתא בכל שהן מיפטר: דרבנן בדאורייתא בארבעים. ושעורא דרבנן אתמר בתרומה שהיא מן התורה כגון תרומת י] תירוש ויצהר ל) שתנתן בארבעים: ושיעור דרבנן בדרבנן. ושיעורא דאמור רבנן בתרומה דידהו כגון פירות האילן וירק בששים ורמיזא דיחזקאל אגרי עין אמרה: והראיון. מפרש בגמ' דחגיגה (דף ז.) דכל כמה דבעי לאתחזויי בעזרה ברגל מיתחזי ומייתי קרבן עולת ראיה וגם הקרבן אין שיעורא לדמים אם מרובה אם מועט מן התורה אבל חכמים אמרו הראיה מעה כסף והחגיגה שתי כסף מ): דאורייתא אין לה שיעור. כלל ורבנן יהבו לן בה שיעורא בששים אבל בתרומה אף על גב דמדאורייתא נמי בכל דהו מפטר נהי דמפטר ממיתה דטבל מיהו לכתחלה רמיזא שיעורא דילה חמשים וששים דתניא בתוספתא נ) אמר רבי יוסי מנין לתרומה שהיא אחד מחמשים שנאמר במדין (במדבר לא) תקח אחד אחוז מן החמשים אחוז שאמרתי לך במקום אחר כזה ומנין אם תרם ועלה בידו אחד מששים שאין צריך לתרום ק] שנאמר ס) וזאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחומר החטים וגו' אלמא דמתייהב בה שיעורא הלכך לא תני לה בדברים שאין להם שיעור: אשכחיה. רבי יוחנן לאיסי בר היני: דמתני לבריה. מתניתין חמש רחלים גוזזות מנה מנה ופרס: אמר ליה. איסי כדכתיב קרא קא מתני רחלים מאתים אמר ליה לשון תורה לחוד וכו': אמר ליה. ר' יוחנן לאיסי: מאן ריש סידרא בבבל. ראש ישיבה: אבא אריכא. רב קרי אריכא שארוך בדורו היה כדאמרינן בהמפלת בנדה (דף כד:): אבא אריכא קרית ליה. ולא אמרת רבינו ל] בלשון כבוד: (ג) דכירנא. כשהיה בכאן קודם שירד לבבל היה חשוב ממני שהיה יושב לפני רבי ואני הייתי יושב שבעה עשר שורות מאחריו: זיקוקין. נושאין ונותנין בהלכה: א"ל איהו. איסי לרבי יוחנן: ראשית הגז בכמה. כמה יהיה לו ויתחייב בראשית הגז. אמר ליה בששים סלעים: מה בין לי ולך. אם איני יודע פירושה של משנתינו יותר ממך מה אני גדול ממך אני יש בידי דכל שהוא לאו דוקא אלא איידי דאמר ר' דוסא שיעורא רבה אמור רבנן לשון שיעור מועט וגוזמא הוא ומיהו ששה מ] סלעים בעינן כי היכי דלימטי סלע לכהן דבציר מהכי ליכא למאן דאמר דתיהוי נתינה: בששים. חלק ששים יתן לכהן לישנא אחרינא ששים סלעים חייבים בראשית הגז: אנחת לן חדא. אחת מדבריך יכולה להתקיים: בשלמא דרבי יוחנן. דאמרת נ] משמיה בששים: אדר' יוחנן. דאמר לעיל כמה כל שהן שש חמש לכהן ואחד לו לא קשיא: הא דידיה הא דרביה. משום רבי ינאי כדקאמרינן פ]: אלא דרב אדרב קשיא. דאמר רב (כולו ע]) מנה ופרס חייבות בראשית הגז ואי ראשית הגז בששים לא מטו ליה לכהן סלע ובציר מהכי ליכא למאן דאמר: במנה בן ארבעים סלעים. יש מנה גדול כך כדלקמן דהוו מנה ופרס ששים ומהן יתן סלע לכהן:

ופרכינן

פ] **עד** שצבעו פטור. פירש בקונטרס ט) משום דהוי כמו מזיק מתנות או אוכלן דפטור וה"נ גזל ותימה דא"כ מאי קמ"ל רב חסדא פ) כיון דמתני' היא ובפי' רש"י הראשונים במכתב ידו פירש שקודם שגזז חמש לאן דהיינו כדי חיוב צבע מה שגזז שלא בא לידי חיוב עד שצבעו והעביר עליו קולמוס ונראה דקמ"ל רב חסדא שלא נפרש מתני' כפירוש שמחק בקונטרס אלא פטור משום דמזיק מתנות כהונה שקנאן בשינוי: **והא** אנן תנן. שיעור תרומה עין יפה אחד מארבעים ולא בעי למימר דשמואל איירי בעין רעה דאם כן מאי קמ"ל מתניתין היא במסכת תרומות (פרק ד מ"ג) עין רעה אחד מששים:

אלו דברים שאין להם שיעור הפאה כו'. בירושלמי דמסכת פאה צ) פריך אמאי לא חשיב נמי תרומה בהדייהו דחטה אחת פוטרת הכרי כדשמואל ומשני דתרומה יש לה שיעור למעלה שאין יכול לעשות כל גרנו תרומה כדתנן ק) העושה כל גרנו תרומה וכל עיסתו חלה לא עשה ולא כלום ופריך והרי פאה דאין אדם עושה כל שדהו פאה וקתני ומשני פאה בשעת חיובא דהיינו משמתחיל לקצור אדם עושה כל שדהו פאה דהוי פאה למה שכבר קצר אבל תרומה בתר חיובא דהיינו אחר מירוח אין יכול לעשות כל גרנו תרומה בגמ' צ) דהראיון פריך אמאי לא חשיב אפר פרה ועפר סוטה ורוק יבמה ומשני דלא חשיב במתני' אלא דברים דאי עביד טובא הוי מצוה אבל אין מחויב לעשות אלא כל שהוא:

עין משפט נר מצוה

לו א ב מיי' פ"י מהל' בכורים הל' א סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף ט:
לז ג מיי' פ"ג מהלכות תרומות הל' ב:
לח ד מיי' שם הל' א טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף יט:
לט ה מיי' שם הל' ג:
מ ו ז מיי' פ"א מהל' מתנות עניים הל' טו:
מא ח מיי' פ"ב מהל' בכורים הל' יז:
מב ט מיי' פ"א מהל' חגיגה הל' ב:

◆

גליון הש"ס

גמ' א"ל לשון תורה לעצמה. עי' תוי"ט פ"א מ"ב דפסחים: [מכת"י גמרא אמר ליה אבא אריכא. [ע' לעיל דף לז ע"א בתוס' ד"ה אלטריך ליה לאבא]: שם ונפקי זיקוקין. מלשון הקרא מאזרי זיקות (ישעיה נ'):

◆

ליקוטי רש"י

אמר רב מנה ופרס. בין חמשתן ובלבד שיהו מחומשות כל אחת יש בה לגזר חומש של מנה ופרס אבל בציר מהכי כמאן דליתיה דמי [רשב"ם ב"ב קנ.]. **חטה אחת פוטרת את הכרי.** מתרומה דהא לא אתפרש שיעורא דידה אלא ראשית דגנך כתיב ואפי' כל דהו ורבנן הוא דאמרי עין יפה אחד מארבעים עין רעה אחד מששים בינונית אחד מחמשים [ע"ז עג:]. ראשית דגנך, זו תרומה ולא פירש בה שיעור אבל רבותינו נתנו בה שיעור עין יפה אחד מארבעים עין רעה אחד מששים בינונית אחד מחמשים וסמכו על המקרא שלא לפחות מאחד מששים שנאמר וששיתם האיפה מחומר השעורים (יחזקאל מה, יג) ששית האיפה חצי סאה כשאתה נותן חצי סאה לכור הרי אחד מששים שהכור שלשים סאין [דברים יח, ד]. **הפאה.** לא נתנה בו תורה שיעור. **והבכורים.** ולקחת מראשית כל פרי האדמה (דברים כו) ולא נאמר כמה. **אין פוחתין לפאה מששים.** ואף על פי שאין לפאה שיעור נתנו בו חכמים שיעור אחת מששים [חגיגה ז.]. **אבא אריכא.** אבא, רב כך היה שמו כדקרי ליה בשחיטת חולין (קלז:) אבא אריכא דאמרינן מאן ריש סדרא בבבל אבא אריכא ואמרינן במסכת נדה (כד:) רב ארוך בדורו היה והאי דקרי ליה רב כמו שקורין לר' יהודה הנשיא רבי בארץ ישראל קרו ליה נמי בבבל רב וכן מצאתי בספר ערוך המובא מרומא (בערך אבא ובערך אביי) [רשב"ם ב"ב נב. עיין בליקוטי רש"י לעיל לח. ובפרש"י ותוס' שם]. **אם כן.** לא ידענא לפרושי מתניתין טפי מינך מה בין לי ולך [שבת קמ.].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [נזיר נג. בכורות נח. ע"ש בתוס' ד"ה מפי], ב) [עירובין יד: וש"נ], ג) תרומות פ"ד מ"ג, ד) [שבת יז: ע"ז עג: קדושין נח:], ה) חגיגה ו: פאה פ"א מ"א, ו) שם מ"ב, ז) [ע"ז נח:], ח) [שבת קמ.], ט) ב"ב קכט. (רש"ש), י) לעיל קלה., כ) דף קלח., ל) דברים יח ד, מ) חגיגה דף ב., נ) [תרומות פרק ה], ס) יחזקאל מה יג, ע) לעיל קלה. ד"ה פטור, פ) [לעיל קל:], צ) פ"א ה"א, ק) חלה פ"א מ"ט.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשכחיה ר' יוחנן כצ"ל ואות ל' נמחק: (ב) שם אמר ליה בששים כצ"ל ותיבות ר' יוחנן נמחק: (ג) רש"י ד"ה אבא וכו' כבוד הס"ד ואח"כ מה"ד נהירנא ק] דכירנא:

◆

תורה אור השלם

א) עִזִּים מָאתַיִם וּתְיָשִׁים עֶשְׂרִים רְחֵלִים מָאתַיִם וְאֵילִים עֶשְׂרִים: [בראשית לב, טו]

◆

הגהות וציונים

א] בכת"י שש **חמש לכהן ואחת** לו (וכ"ה ברש"י בסוף העמוד ד"ה אדר' יוחנן): ב] בכת"י דאמרי' (וכ"ה ברש"י): ג] בכת"י נוסף הכא **אפי'** בחו"ל: ד] נראה שלרש"י היה הגי' בגמ' לשמואל **ולעולא** קשיא וכ"ה בכת"י: ה] בכת"י בעינן **כדי** נתינה ראויה **לאבנט** כדלקמן (וכעי"ז ברש"י שברי"ף ור"ן): ו] כ"ה בגמ' כת"י "תניא" ובאמת היא משנה בתרומות (ועי' דק"ס): ז] בכת"י **וכי**: ח] צ"ל **ששית** (גליון): ט] בכת"י **דראשית** דגנך **כתיב**: י] יש להוסיף **דגן** (רש"ש וכ"ה בכת"י): כ] בכת"י **להוסיף**: ל] בדפו"י ר' והגיה המהרש"ל כלפנינו ובכת"י ובכמה דפו"י נוסף רבינו **רב**: מ] צ"ל **ששים** (מהר"ב רנשבורג וכ"ה בכת"י ובכל הדפו"י): נ] גי' רש"א במקום "דאמרת" **דאיתמר** ועי' רש"ל ור"מ (גליון) המהרש"ל כתב שלפרש"י מוכח דגרסי' בגמ' ר' ינאי אמר בשש **ומשמיה בששים**, והמהר"ם מגיה רב **ור' יוחנן אמרי** בששים ולעיל ריש העמוד מגיה "רבה בר בר חנא אמר ר' יוחנן **משום ר' ינאי** בשש", והמהרש"א מקיים גי' ספרים שלנו ורק מגיה ברש"י "דאיתמר". אולם היעב"ץ כתב שנראה שרש"י גרס בגמ' "משום ר' ינאי אמר **בששים**" ובאמת כדברי היעב"ץ כ"ה בכת"י: ס] בכת"י **כדקאמרת** (אולם לפי המהר"ם יש לגרוס כלפנינו): ע] בכת"י **דבכולן** ואולי צ"ל **דבין כולן** (כמו ברש"י לקמן ריש עמוד הבא): פ] דיבור זה שייך לעיל במתני' ריש פירקין (גליון): צ] צ"ל בגמ' **דהירושלמי** (גליון): ק] לפני הב"ח היה בגמ' גי' דפו"י "נהירנא" במקום "דכירנא":